

Андрощук Д.А.
аспірант за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Горпинченко О.В.
канд. екон. наук., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У РОЗВИТКУ ГРОМАД

Малий бізнес виступає одним із найважливіших елементів ринкової економіки, без якого не може гармонійно розвиватися жодна держава. Малий бізнес багато в чому визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту.

Роль малого підприємництва у світовій економіці різко зросла у 80-90-ті роки. За даними ООН, загалом на малих та середніх підприємствах у світі зайнято майже 50% працездатного населення та виробляється 33-60% національного продукту.

Роль малого підприємництва визначається класичними завданнями, які вирішує малий бізнес у розвинутих країнах. Це насамперед згладжування коливань економічної кон'юнктури за допомогою особливого механізму балансування попиту та пропозиції; розвиток здорового конкурентного середовища економіки, що створює систему сильних мотиваційних стимулів для більш повного використання знань, умінь, енергії, творчого потенціалу та працелюбності населення, що, у свою чергу, дозволяє більш активно розробляти та використовувати наявні матеріальні, кадрові, організаційні та технологічні ресурси; формування диверсифікованої та якісної системи побутових, організаційних та виробничих послуг; створення значної кількості нових робочих місць, формування найважливішого прошарку суспільства – середнього класу; розвиток інноваційного потенціалу економіки, запровадження нових форм організації, виробництва, збуту та фінансування.

Розвиток малого бізнесу створює передумови для прискореного економічного зростання, сприяє диверсифікації та насичення місцевих ринків, дозволяючи водночас компенсувати витрати ринкової економіки (безробіття, кон'юнктурні коливання, кризові явища).

Серед організаційних аспектів економічних причин швидкого створення та покращення малого бізнесу в Україні можна виокремити:

Значні організаційні та технологічні перетворення, які мали вплив на нове співвідношення між виробництвами великих масштабів та представниками сегменту малого підприємництва, в тому числі диверсифікація та модернізація великих виробництв, реструктуризація, приватизація, перетворення у самій структурі зайнятості, що мали позитивний вплив для збільшення малого бізнесу.

Динаміка середовища ринку, покращення ринків глобального рівня, систем інформування здійснює вплив для створення нових схем поділу праці. Позитивні сторони малих форм організації дають змогу більш дієвіше застосовувати вільні ринкові ніші, заповнення яких не цікавить глобальні корпорації.

Збільшення конкуренції між господарськими суб'єктами дозволяє малому бізнесу в повній мірі зрозуміти власні позитивні сторони.

Сутність категорії може бути розкрита також через функції, які виконують суб'єкти малого підприємництва.

Блок економічних функцій малого підприємництва включає такі елементи.

Розвиток ринкової економіки та, як наслідок, її диверсифікація. Суб'єкти малого підприємництва займають ті ніші, в яких не знаходиться великий бізнес та сприяють розвитку виробництва, тим самим залучаючи фінансові та трудові ресурси, що забезпечує економічне поживлення як окремого регіону (території), так і країни загалом. Також малим

підприємствам не потрібні великі стартові інвестиції, тому вони здатні швидко та ефективно адаптуватися до умов ринку та активізувати структурну розбудову економіки.

Розвиток конкурентного середовища. Завдяки збільшенню конкуренції на ринку знижується рівень монополізації, що підвищує якість вироблених товарів та послуг. Розвиток малого підприємництва створює систему мотиваційних стимулів для більш повного використання ресурсів, що забезпечує стимулювання господарської активності та розвитку ринкових взаємин у економіці. Це призводить до зростання ефективності виробничих процесів на відповідних підприємствах.

Забезпечення надходження бази оподаткування бюджетів всіх рівнів. Малі підприємства формують дохідну частину бюджету, оскільки є основними платниками податків. Середній показник надходжень від суб'єктів малого підприємництва за рахунок застосування спеціальних податкових режимів становить 47,5% місцевих бюджетів.

Ресурсна функція полягає у оптимальному комбінуванні основних економічних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інтелектуальних тощо). Мале підприємство орієнтоване на ефективне використання як відтворюваних, так і обмежених ресурсів, що забезпечить досягнення максимального економічного ефекту.

Соціальна функція проявляється у формуванні груп людей, що відрізняються більш ризикованою та самостійною господарською діяльністю. Розвиток малого підприємництва забезпечує зростання кількості робочих місць, зростання зайнятості населення та, як наслідок, скорочення рівня безробіття. З'являється можливість залучення у трудову діяльність соціальнонезахищених груп населення, у результаті забезпечується зростання добробуту та підвищення громадянської активності населення. Завдяки чисельності підприємств малого бізнесу утворюється середній клас, а також формується соціальний прошарок власників та підприємців. Збільшення їхнього вкладу в економіку є результатом прагнення реалізувати свої творчі здібності для покращення якості життя.

Організаторська функція полягає у формуванні підприємницького управління, створенні стратегії діяльності підприємства та включає, головним чином, прийняття підприємцями самостійних рішень у рамках реалізації підприємницьких можливостей.

Як специфічну функцію малого бізнесу виділяють функцію генерації підприємницького потенціалу, до якої входять інноваційно-розвиваюча, творча та організаційно-управлінська функції. Творча функція дозволяє розкрити новаторський потенціал особистості, яка займається підприємницькою діяльністю. Підприємницька діяльність передбачає найефективніше використання творчих здібностей населення.

Інноваційно-орієнтована функція спрямована на впровадження наукомістких видів продукції, що активізує інноваційний розвиток економіки. Саме гнучкість та адаптивність відрізняють мале підприємство від великого, дозволяючи успішно освоювати технологічні, продуктові та управлінські інновації.

Організаційно-управлінська функція включає інноваційну підприємницьку діяльність в організації та управлінні виробничим процесом.

Проаналізувавши сутність малого підприємництва через основні функції, важливо відзначити, що розвиток малих підприємств стимулює економічне зростання, оскільки розвиваються конкурентні відносини, виникають додаткові робочі місця, здійснюється технологічна та структурна модернізація шляхом впровадження інновацій та досягнень науково-технічного прогресу, тим активніше йде реструктуризація економіки.

Для того, щоб більш детально проаналізувати сутність малого підприємництва варто зосередити увагу на аналізі основних переваг та недоліків даного підвиду підприємницької діяльності.

Найсуттєвіші переваги можна систематизувати у такому вигляді:

1) економічність і продуктивність (гнучкість, динамічність, сприйнятливості до інновацій, швидке насичення ринку, адаптація до технологічних змін, компактність управлінської команди та універсальність менеджерів, відсутність громіздких структур

управління, простота та неформальність у плануванні та контролі, мале використання фінансових ресурсів і висока оборотність капіталу, спрощення систем збуту);

2) інституції (відкритість доступу та легкість входу в цю підприємницьку сферу);

3) соціальна економіка (забезпечення соціальної стабільності, насичення ринку праці та створення нових можливостей працевлаштування).

4) соціальна психологія (подолання відчуження засобів виробництва і кінцевих результатів виробничої діяльності, уніфікація мотивації праці, власності підприємства і безпосереднього управління).

Тоді як, серед недоліків доречно виокремити такі:

- хронічна нестача фінансових ресурсів, пов'язана з низькою часткою власного капіталу та необхідністю залучення позикових коштів;

- обмежені масштаби використовуваних засобів виробництва, особливо в порівнянні з великими підприємствами, недостатня забезпеченість технічним оснащенням і сировиною;

- висока чутливість до коливань економічної та політичної ситуації та дуже залежна від систем підтримки малого бізнесу;

- висока залежність від окремих великих клієнтів;

- сегментація частки ринку слабка, а позиція недостатньо сильна;

- високий ризик і схильність до банкрутства.

Підвищення престижу і ролі малого бізнесу у вирішенні економічних і соціальних проблем сприятиме залученню населення до підприємницької діяльності. При цьому, вважаємо, що значною підтримкою для малого бізнесу слід вважати такі ініціативи:

- надання торгових місць, в тому числі ярмаркових площадок для збуту готової сільськогосподарської продукції та бджолопродуктів;

- здійснення комунікацій та інформаційно-роз'яснювальних заходів, в тому числі, які стосуються змін у податковому законодавстві;

- розширення можливостей для малого бізнесу в дії;

- полегшення відкриття та закриття малих форм підприємництва;

- надання консультаційної допомоги в пошуку ринків збуту для місцевих виробників;

- ініціювання рекламної кампанії «Кропивницький – туристичний магніт».

У підсумку, це все сприятиме диверсифікації економічної діяльності в територіальній громаді та створенню нових супутніх підприємств, в тому числі інноваційно-орієнтованих, що є вкрай важливим.

Андрощук І.О., доц., канд. екон. наук.

Олійник О.М., здобувач вищої освіти, група ПА-22М.

Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Стратегічне планування діяльності є важливим етапом у розвитку громад. Від початку реформування місцевого самоврядування територіальні організації отримали відповідні повноваження та ресурси.

Термін «стратегія» означає основний шлях, практичні кроки, які необхідно виконати для втілення ідеї чи теорії в життя. Якщо мова йде про стратегію розвитку територіальної громади, то ми чітко розуміємо визначену мету та цілі, які необхідно досягнути, а також засоби, які допоможуть в їх досягненні. Процес стратегічного планування в територіальній громаді регулюється та виконується згідно з наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 «Про затвердження Методичних рекомендацій